

ДЕРЖАВНІ ФАРМАКОПЕЇ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Боднарук В. І.

Науковий керівник: Савіна В. В.

Національний фармацевтичний університет, Харків, Україна

varyabodnaruk@gmail.com

Вступ. З появою людини на Землі і застосуванням ліків виникає необхідність в уніфікації та узагальненні їхніх властивостей, а також методів приготування в законодавчому порядку. Так народилася ідея створення фармакопеї. Сам термін «фармакопея» походить від грецьких «pharmakon» – ліки, отрута і «poieo» – роблю, виготовляю. В історії лікознавства істотне значення має фармакопея – своєрідний закон, що визначає якість ліків. З уведенням Державної Фармакопеї України українська фармація задекларувала свою приналежність до світового фармацевтичного співтовариства та фармацевтичного інформаційного простору.

Мета дослідження. Проаналізувати історичне творення та становлення фармакопей, як законодавчий документ.

Матеріали та методи. Об'єктом наших досліджень були історичні дані щодо етапів створення фармакопей. Для виконання поставлених завдань використовували такі методи дослідження: системний підхід, узагальнення, порівняння, аналіз та синтез.

Результати дослідження. «Фармакопея» – це збірник загальнодержавних стандартів та положень, що нормують якість лікарських засобів. Історія сучасної фармакопеї бере початок із сивої давнини. Перші основи були закладені в працях Гіппократа і П. Діоскорида. На початку нової ери римський придворний лікар Скрибоній Ларг написав працю «Приготування ліків». Цю книгу можна вважати стародавнім різновидом фармакопеї. З II-XVIII ст. роль фармакопеї виконувала праця К. Галена «Про прості ліки, їх застосування та дозування», в якій за алфавітом описано 473 медикаменти рослинного, тваринного та мінерального походження. Вже в той період виникла необхідність в уніфікації та узаконенні способів приготування медикаментів, єдиних вимогах щодо якості ліків, а також їхньої номенклатури. Розквіт арабської медицини в X ст. ознаменовано збірником Разеса (865–925 pp.) «Antidotarium», де він описав способи приготування ліків, що застосовувалися в ті часи. Безперечно найавторитетнішою фармакопеею був «Канон лікарської науки» Авіценни, який перекладено латиною та багатьма мовами. В першій половині XII ст. ректор медичної школи в м. Салерно Ніколай підготував спеціальний «Antidotarium» для провізорів – посібник «Nicolaus Praepositum», в якому виклав рекомендації щодо виготовлення ліків тільки для фармацевтів, із характеристикою сировини, її дозуванням за вагою та об'ємом. У період між 1141 і 1163 роками Саладин, придворний лікар герцога Тарентського (Італія), підготував «Збірник ліків» (Compendium aromatariorum). Цікаво, що сучасні посібники з лікарських засобів називають Compendium. Автор описав ліки, які застосовували в ті часи, розробив рекомендації щодо їх зберігання в аптеці. Спеціальний розділ написано у формі запитань та відповідей, які стосувалися роботи аптечного працівника. Введення в обіг терміна «фармакопея» пов'язане з діяльністю іспанських лікарів та провізорів, спільна робота яких – аптекарський кодекс «Concordia Pharmacopologum», надрукований в Барселоні в 1535 р. Це була перша фармакопея, затверджена королівським декретом, діяла вона майже сторіччя і поширювалася на всі іспанські міста. Невдовзі з'явилася Нюрнберзька фармакопея, яку підготував німецький лікар і фармацевт Валерій Корд (1515–1546 pp.). Видано книгу в 1546 р.,

вже по його смерті. Нюрнберзьку фармакопею («Pharmacorum conficiendorum») вважали обов'язковою для лікарів і фармацевтів на всій території Німеччини. Відомі фармакопеї Аусбурга (1564 р.), Лондона (1618 р.), Парижа (1637 р.), Единбурга (1699 р.), Дубліна (1807 р.). До кінця XVI ст. власні фармакопеї розробила більшість великих міст Європи (Брюссель, Гаага, Гамбург, Венеція, Кельн, Ліон, Ліссабон тощо).

Згодом виникла необхідність у створенні державних фармакопей. Перша така фармакопея, що мала загальнодержавний характер, вийшла друком у Німеччині в 1698 р. «Диспенсаторій Бранденбурзький, або норми, згідно з якими в Бранденбурзьких провінціях ліки в аптеках мають готувати та відпускати». У XVIII – на початку XIX ст. усі держави світу вже мали свої фармакопеї. У 1872 р. в Німеччині латиною вийшла в світ «Pharmacopoea Germanica». Згідно з її вимогами в аптеках обов'язково вводили метричну систему мір та ваги. У 1988 р. побачила світ Британська фармакопея у двох томах, до якої ввійшли 1 200 спеціальних статей на опис лікарських засобів. У 1965 р. вийшла Скандинавська фармакопея, випуск якої «British Pharmacopoeia» забезпечили Данія, Норвегія, Фінляндія, Швеція. Важливим кроком є заснування у 1964 році Європейської фармакопеї. Вона стала основною для більшості європейських країн. З 2016 року діє 9-е видання ЄФ, яке використовується у 100 країнах світу.

Практика виготовлення ліків за часів Київської Русі спиралася насамперед на народні традиції та знання, отримані з античних текстів перекладної літератури, яку привозили до Києва з Візантії купці та прочани. Лічці-язичники, волхви та відуни нагромадили цінний досвід використання місцевої флори та фауни для лікування різних хвороб і загоювання ран. Із досвіду цих народних лікарів склали перші фармацевтичні тексти – травники та «лічебники». У цей період з'являється один з найдавніших збірників, який дійшов до нас, це «Збірник Святослава» (1073 р). Він містить понад 380 статей із медичними рекомендаціями 25 авторів. Ще можна виділити трактат «Аліма», «Травник таможенных и здешних зелени», а згодом «Фармакопея, или аптека, имеющая в себе предписание всех лекарств, которые обретаются в аптеках, описанных своим порядком, из которых может каждый человек употреблять в небытие доктора, имея оные у себя в собрании, на то устроенной шкатулке или в просторней келье в шафе на то устроенном месте, яко есть обычай великим особам имети» Івана Венедиктова, фармакопеї Данила Гурчина «Аптека обозная», «Аптека домовая».

Кожна країна в своїй фармакопеї встановлювала різні норми виробництва лікарських засобів, власну номенклатуру ліків, певні вимоги до субстанції та рослинної сировини. Розвиток міжнародного співробітництва, туризму створює певні незручності, коли виникає необхідність застосування та придбання медикаментів на території інших держав. Тому нагальною стала потреба у створенні Міжнародної фармакопеї. У 1950 р. на засіданні ВООЗ було офіційно схвалено перше видання Міжнародної фармакопеї – «Pharmacopoeia Internacional – Edito prima». Друге видання Міжнародної фармакопеї з'явилося в 1967 р., а третє – у 1979 р. Кінцевою метою Міжнародної Фармакопеї є надання специфікацій контролю якості, щоб допомогти забезпечити доступ до якісних ліків по всьому світу. Назви монографій даються латинською та англійською мовами. Особлива латинська застосовується, якщо не вказано іншої.

Історія створення української фармакопеї бере початок з медичних рукописів доби Київської Русі. Презентація першої Державної Фармакопеї України (ДФУ) відбулася 20 вересня 2001 р. в Міністерстві охорони здоров'я України. Введена з першого жовтня 2001 р.

ДФУ стала першим фармакопейним виданням України і першою національною Фармакопесю серед країн СНД. З 1 січня 2016 року введено в дію вже 2-е видання Державної Фармакопеї України, повністю гармонізоване з Європейською Фармакопесю.

Висновки. Отже, про важливість і необхідність створення фармакопей свідчить велика та багатогранна історія, яка налічує не одне тисячоліття. Історія виникнення й удосконалення фармакопей відображала досягнення й здобутки медицини і фармації, біології та хімії на певних етапах соціально-економічного розвитку суспільства. Зміст кожного з видань фармакопеї давав уявлення про стан науки, про ліки та засоби їх виробництва у період її створення. Латиною зазначаються назви лікарських засобів у Міжнародній Фармакопеї, Європейській Фармакопеї та більшості національних фармакопей та формулярів.

ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ВЕТЕРИНАРНОЇ ЛЕКСИКИ

Гордієнко О. О.

Науковий керівник: Берестова А. А.

Національний фармацевтичний університет, Харків, Україна

balla19682802@gmail.com

Вступ. Одним із основних завдань сучасної лексикології є вивчення системності лексики. Дослідження кожного окремого фрагмента лексико-семантичної системи допомагає знайти специфічне в тому чи іншому класі слів і глибше зрозуміти загальні системні закономірності мови в цілому. Основу української термінологічної системи становить лексика, що ввійшла до наукового обігу через дефінування. Наукова термінологія – це той пласт лексики, що постійно розвивається. Доля термінів у лексичному складі мови стрімко зростає. Тому цілком закономірною є пильна увага до термінів та терміносистем, які розглядають як важливу складову частину лексики сучасної літературної мови.

Мета дослідження. Простежити становлення термінології ветеринарної медицини в українській мові.

Матеріали та методи. Під час роботи використовувались методи і прийоми лінгвістичного аналізу, які передбачають комплексний аналіз зібраного мовного матеріалу. Також в роботі використано структурно-семантичний метод для виявлення системних відношень, виділення семантично об'єднаних класів ветеринарної лексики, лексико-семантичних та тематичних груп. За допомогою дедуктивного та індуктивного методів було зроблено висновки щодо результатів дослідження.

Результати дослідження. Кожне поняття ветеринарної медицини повинно позначатися одним і окремим терміном. Термін повинен бути якомога коротшим, простим, легко засвоюватись і мати фіксоване значення. Зростання кількості складних та багатокомпонентних термінів не може вважатись позитивним явищем у термінології. На нашу думку, слід уникати термінів-паронімів, які можуть породжувати неточності і навіть непорозуміння. Термінологічна синонімія та дублетність термінів кваліфікується як явище негативне. Необхідно вилучити із вживання ряд термінів-синонімів, залишивши лише один, що є найчастотнішим у вживанні, тісно пов'язаним з іншими термінами тієї ж термінологічної системи. При калькуванні термінів з інших мов слід дотримуватися законів милозвучності,